ئەخلاق ۋە ھەققانىيەت يۈكسەكلىكى ۋەدىسىگە ۋاپا قىلماسلىقنى سىغدۇرالمايدۇ

—— ئامېرىكىدىكى بەزى سىياسەتۋازلارنىڭ «مۇۋاپىق كەلسە پايدىلىنىش، مۇۋاپىق كەلمىسە چۆرۈپ تاشلاش» ھەققىي ئەپت ـ بەشىرىسىنى ئېنىق كۆرۈش كېرەك

□ جۇڭ شېڭ

«مەنپەئەتكە ئېرىشكۈچىلەر ئەخلاق بىلەن ھەققانىيەتنىڭ بىرلىككە ئېتىبار بېرىشى كېرەك». بىر قىسىم نەزەر دائىرىسى تار ئامېرىكىلىق سىياسەتۋازلار بۇ داۋلىنى چۈشەنمەيدىغاندەك تۇرىدۇ، ئۇلار ئەكسىچە ئىلگىرى ئۆزى كۆككە كۆتۈرگەن خەلقئارا ئەخلاق ۋە ھەققانىيەتنى ئۆز قولى بىلەن چۆرۈپ تاشلاپ، دۇنيا ئەھلىگە مەنپەئەتنى دەپ ۋىجداندىن كېچىشنىڭ نېمىلىكىنى، ۋەدىگە ۋاپا قىلماسلىقنىڭ نېمىلىكىنى ئېنىق كۆرسىتىپ بەردى.

20 ـ ئەسىرنىڭ 40 ـ يىللىرىدىن بۇيان، ئامېرىكا پۈتۈن يەر شارىدىكى ئەڭ كۈچلۈك دۆلەتكە ئايلاندى ھەم ئىلگىرىكى «يەككىچىلىك» سىياسىتىنى تەدرىجىي ئۆزگەرتىپ، يەر شارى ئىشلىرىغا پائال قاتنىشىپ، ئۆزىنىڭ قىممەت ئىدىيەسىنى تەشۋىق قىلىپ، كۈچىنىڭ بارىچە «بىرىنچى چوڭ دۆلەت» ئوبرازىنى ياراتتى، ئامېرىكا «ئەركىن دۇنيانىڭ داھىيسى» «كەم بولسا بولمايدىغان دۆلەت» دېگەندەك ئەپسانىلەرنى توقۇدى. ھالبۇكى، بۇ نۆۋەتلىك ئامېرىكا ھۆكۈمىتى ئەسلىدىلا كەڭ كۆلەمدە گۇمان قوزغىغان ئاتالمىش ئەخلاق ۋە ھەققانىيەت ئاساسىنى ئۆزۈل ـ كېسىل ۋەيران قىلدى.

ئامېرىكىلىق بىر قىسىم سىياسەتۋازلار ئاغزىدا «ئەركىن، ئادىل ۋە ئۆزئارا مەنپەئەت يەتكۈزىدىغان سودا» دېسىمۇ، بىراق تاموژنا بېجى كالتىكىنى توختىماي پۇلاڭلىتىپ، چېكىدىن ئاشقان قاقتى ـ سوقتىلىقلارنى قىلدى؛ ئاغزى ـ ئاغزىغا تەگمەي «ئوچۇق مەبلەغ سېلىش مۇھىتى بەرپا قىلىمىز» دېسىمۇ، بىراق «يوقلاڭ» نامالار بىلەن باشقا دۆلەت كارخانىلىرىغا بېسىم ئىشلەتتى؛ ئۆز تەرەققىياتى مەسىلىگە دۇچ كەلگەندە، ئامىنى ئالداپ، دۆلەت ئىچىدىكى زىددىيەتنى باشقىلارغا دۆڭگەپ قويدى؛ ھەر كۈنى خەلقئارا مەسئۇلىيەت ئۈستىدە جار سالدى ـ يۇ، بىراق پارىژ كېلىشىمى قاتارلىق خەلقئارا شەرتنامىلەردىن ئۆز ئالدىغا چېكىنىپ چىقتى؛ «دۇنيا تىنچلىقنى قوغدايدىغان مۇھىم كۈچ» دەپ ئۆزىنى كۆككە كۆتۈردى ـ يۇ، بىراق باشقا دۆلەتلەرنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا خالىغانچە ئارىلاشتى؛ باشقا دۆلەتلەرنى كىشىلىك ھوقۇققا دەخلى ـ تەرۇز قىلدى دەپ قىلچە ئاساسسىز ئەيىبلىدى ـ يۇ، بىراق ئۆزى تەتۈرلۈك قىلىپ بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى كىشىلىك ھوقۇق كېڭىشىدىن چېكىنىپ چىقتى... مەسلىھەتچىلىك ئاپپاراتى گاللۇپنىڭ بىر تۈرلۈك ئەلرايىنى تەكشۈرۈشىدە كۆرسىتىلىشىچە، ئارىلاپ تەكشۈرۈلگەن 134 دۆلەت ئىچىدە، نۆۋەتتىكى ئامېرىكىغا نىسبەتەن ئىجابىي قاراشتىكى كىشىلەر سېجىل ئازىيىپ، نەچچە يىل ئىلگىرىكىگە سېلىشتۇرغاندا، تۆۋەنلەش نىسبىتى 20 پىرسەنت پوئىنتقا يېقىنلاشقان.

بۈگۈنكى كۈندە، كۆپچىلىك ئاتالمىش ئامېرىكىچە ئەخلاق ۋە ھەققانىيەتنىڭ ھەقىقىي قىياپىتىنى ئېنىق كۆرۈپ يەتتى: ئامېرىكىنىڭ مەنپەئەتىگە ئۇيغۇن كېلىدىغىنى «ئەخلاق ۋە ھەققانىيەت»، «ئامېرىكىنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇش»نى ئىشقا ئاشۇرۇشقا ياردىمى بولمىغىنى «ئەخلاق ۋە ھەققانىيەتكە زىت». ھەتتا ئامېرىكىنىڭ نۇرغۇن ئىتتىپاقداشلىرىمۇ چوڭ زىيان تارتتى. ئامېرىكا ئۆزى باشلامچى بولغان تىنچ ئوكيان ھالقىغان ھەمراھلىق مۇناسىۋىتى كېلىشىمىدىن ئۆز ئالدىغا چېكىنىپ چىقىپ، باشقا قاتناشقۇچى دۆلەتلەرنى تەمتىرىتىپ قويدى؛ ئامېرىكا ئىران يادرو مەسىلىسى ئومۇميۈزلۈك كېلىشىمىدىن چىققانلىقىنى ئۆز ئالدىغا جاكارلاپ، كۆپ يىللىق جاپالىق سۆھبەت نەتىجىلىرىنى يوققا چىقاردى. ئامېرىكا ئەمدىلا ياۋروپا ئىتتىپاقى بىلەن تاموژنا بېجىنى قوشۇپ ئېلىشنى ۋاقىتنچە كېچىكتۈرۈش توغرىسىدا قوشما باياناتنى ئېلان قىلىپ بىر ئاي بولمايلا، ئاپتوموبىلدىن 25% تاموژنا بېجى قوشۇپ ئالىمىز دەپ يەنە بىر قېتىم تەھدىت سالدى... «يۇمشاق ئەمەلىي كۈچ» ئۇقۇمىنى ئوتتۇرىغا قويغان جوسېف نايمۇ ئامېرىكىنىڭ «يۇمشاق ئەمەلىي كۈچى»نىڭ ئاللىقاچان ئاجىزلاشقانلىقىنى ئېتىراپ قىلماي تۇرالمىدى.

ئامېرىكىنىڭ خەلقئارا ئەخلاق ۋە ھەققانىيەتنى بۇرمىلىشى ۋە كۆزگە ئىلماسلىقى بىر قىسىم ئامېرىكىلىق سىياسەتۋازلارنىڭ ئۇچىغا چىققان سۇيىئىستېمالچىلىق بىلەن ئىش قىلىش ئۇسۇلىنى ئاشكارىلىدى. ئۇلارنىڭ قارىشىچە، خەلقئارا ئالاقىنىڭ قىلچە قىممىتى، تىلغا ئالغۇدەك قائىدىسى يوق، ئۇ گويا ئوچۇق ـ ئاشكارا مەنپەئەت ئالماشتۇرۇشتىن باشقا، كۈچلەرنىڭ تىركىشىشى خالاس. ئاتالمىش «ئەخلاق ۋە ھەققانىيەت» پەقەتلا ئۇلارنىڭ سۆز ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈش، ئامما پىكىر پەيدا قىلىش ھەم ئەڭ ئاخىردا شەخسىي مەنپەئەتىنى كۆزلەشتىكى قورالىدىن ئىبارەت. ئامېرىكىلىق ئالىم لاۋرىنس داگېن دەل جايىغا تەگكۈزۈپ: «ئامېرىكىنىڭ سىياسىتى (غايە) بايرىقىنى كۆتۈرۈۋالغان شەكلى ئۆزگەرگەن جاھانگىرلىك» «باشقىلارغا زىيانلىق، ئۆزىگە پايدىلىق قىلمىشنى ئالىيجاناب چىرايلىق سۆز ـ ئىبارىلەر بىلەن چۈشەندۈرگەنلىك» دەپ كۆرسەتتى. بۇنىڭدىن نېمە ئۈچۈن بىر قىسىم ئامېرىكىلىق سىياسەتۋازلارنىڭ ھەمىشە ئېغىزدا بىر خىل، ئەمەلىيەتتە بىر خىل ئىش قىلىدىغانلىقىنى، خەلقئارا قائىدىگە مۇئامىلە قىلىشتا تېخىمۇ «مۇۋاپىق كەلسە پايدىلىنىپ، مۇۋاپىق كەلمىسە چۆرۈپ تاشلايدىغان»لىقىنى چۈشىنىۋېلىش تەس ئەمەس.

ئەخلاق بولمىسا، ئادەم روناق تاپالمايدۇ، ئەخلاق بولمىسا، دۆلەت گۈللەنمەيدۇ. ھەقىقىي خەلقئارا ئەخلاق ۋە ھەققانىيەت خەلقئارا سۆز ھوقۇقىنىڭ ئاساسى بولۇپلا قالماي، تېخىمۇ مۇھىمى، خەلقئارا جەمئىيەتنىڭ بىر قىسىم مەسىلىلەردىكى ئورتاق تونۇشىغا ۋەكىللىك قىلىدۇ، ئىنسانىيەت مەدەنىيلىكىنىڭ بىر قىسىم قىممەت ئىدىيەسىگە بولغان ھۆرمىتىدىن بېشارەت بېرىدۇ. مەسىلەن، ئۆزئارا ياردەم بېرىش، ھەمكارلىشىش كېرەككى، قوشنىلارغا ئورا كولاشقا بولمايدۇ؛ ۋەدىسىگە ئەمەل قىلىش، ھەققانىيەتتە چىڭ تۇرۇش كېرەككى، تۇتۇرۇقسىزلىق قىلىشقا بولمايدۇ؛ ئۆزئارا ھۆرمەت قىلىپ، باشقا دۆلەتلەر بىلەن باراۋەر مۇئامىلىدە بولۇش كېرەككى، مەنمەنلىك، زومىگەرلىك قىلىشقا بولمايدۇ... ئومۇم ئېتىراپ قىلغان قىممەت مىزانىنى تەپ تارتماستىن دەپسەندە قىلغاندا، كۆپچىلىكنىڭ ھۇجۇم نىشانىغا ئايلىنىپ، خەلقئارا جەمئىيەتنىڭ ئەيىبلىشىگە ئۇچرايدۇ. خۇددى «يوللۇقلار ياردەمگە ئېرىشىدۇ، يولسىزلار يېتىم قالىدۇ» دېگەندەك، ئامېرىكىدىكى تەدبىر بەلگىلىگۈچىلەر بۇ داۋلىنى جەزمەن ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشى كېرەك.

ئامېرىكىنىڭ سابىق زۇڭتۇڭى لىنكولنىنىڭ مۇنداق بىر جۈملە مەشھۇر سۆزى بار: «ئادەم زىممىسىگە ئالالايدىغان مەسئۇلىيەتنى مەن جەزمەن زىممەمگە ئالالايمەن؛ ئادەم زىممىسىگە ئالالمايدىغان مەسئۇلىيەتنىمۇ مەن زىممەمگە ئالالايمەن. شۇنداق بولغاندىلا، سىز ئاندىن ئۆزىڭىزنى چىنىقتۇرۇپ، تېخىمۇ يۇقىرى بەلمىگە ئېرىشىپ، تېخىمۇ يۇقىرى مەنزىلگە يېتەلەيسىز». ئامېرىكا يەر شارىدىكى چوڭ دۆلەت بولۇش سۈپىتى بىلەن، تېگىشلىك مەسئۇلىيىتىنى جەزمەن زىممىسىگە ئېلىشى كېرەك. قانچىكى مۇرەككەپ مەسىلە ئالدىدا، ئۆز جىسمىغا ماس سالاپەتنى ۋە ئەقىل ـ پاراسىتىنى شۇنچە نامايان قىلىشى كېرەك. شۇنى بىلىش كېرەككى، بۈگۈنكى دۇنيادا، بىر دۆلەتنىڭ خەلقئارا تەسىر كۈچى ئاددىي ھالدا ئۇ ئىگە بولغان كۈچ تەرىپىدىن بەلگىلەنمەيدۇ، تېگى ـ تەكتىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ئورتاق قىممەتنى ساقلاپ، تېخىمۇ كەڭ دائىرىلىك ئورتاق تونۇش شەكىللەندۈرۈشكە، تېخىمۇ كەڭ دائىرىلىك ھەمكارلىق ھاسىل قىلىشقا تۈرتكە بولۇپ، ئەڭ ئاخىردا ئۆزئارا مەنپەئەت يەتكۈزۈپ ئورتاق پايدا ئېلىش، ئورتاق تەرەققىي قىلىشنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا تايىنىدۇ».

«ئالىيجانابلارنىڭ چىڭ تۇرىدىغىنى ئەخلاق ۋە ھەققانىيەت، ئەمەل قىلىدىغىنى سادىقەت ۋە ئىشەنچ، قەدىرلەيدىغىنى نام ۋە ئابرۇي». بىر دۆلەت دۇرۇس، ئادىل بولغاندىلا، ئاندىن دۇنيا ئەھلىنىڭ ئېتىراپ قىلىشىغا ئېرىشەلەيدۇ. ئامېرىكىلىق بىر قىسىم سىياسەتۋازلارنى مۇنداق بىر ئەڭ ئاساسىي داۋلىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشقا دەۋەت قىلىمىز، ئۇ بولسىمۇ، ئەخلاق ۋە ھەققانىيەت يۈكسەكلىكى ۋەدىسىگە ۋاپا قىلماسلىقنى سىغدۇرالمايدۇ، ۋەدىسىگە ۋاپا قىلمىغاندا، ئۆز دۆلىتى ۋە خەلققە مەسئۇل بولغىلى بولمايدۇ، شۇنداقلا دۇنيانىڭ تەرەققىياتى ۋە ئىنسانىيەت مەدەنىيلىكىنىڭ ئىلگىرىلىشىگىمۇ مەسئۇل بولغىلى بولمايدۇ.

(شىنخۇا ئاگېنتلىقى، بېيجىڭ، 6 ـ ئاينىڭ 10 ـ كۈنى تېلېگراممىسى)

گۈزەل يۇرت ـ ماكانىمىزنى ياخشى قوغدايلى

يۇرت ـ ماكانىمىزنى قۇرۇشنىڭ قۇدرەتلىك كۈچىنى مۇجەسسەملەيمەن

□ پوسكام ناھىيەسى ئاقتام يېزىسىنىڭ مۇئاۋىن يېزا باشلىقى مەمەتئېلى زايىت

سىزنىڭ نەزەرىڭىزدىكى بەخت نېمە؟ بەخت ناھايىتى ئاددىي، ئۇ، بىزنىڭ تۇرمۇشىمىزدىكى ئۇششاق ـ چۈششەك ئىشلاردا. ھەربىر ئادەمنىڭ بەختى ۋەتەننىڭ گۈللەپ ياشنىشىدىن ئايرىلالمايدۇ، بۇنىڭ ئۈچۈن بىزنىڭ بىر نىيەتتە ھەمكارلىشىپ، ۋەتەننىڭ تەرەققىي قىلىپ قۇدرەت تېپىشىغا كۈچ قوشۇشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. ۋەتەننىڭ گۈللەپ ياشنىشى مىللەتلەرنىڭ ئىتتىپاقلىقىدىن ئايرىلالمايدۇ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى بىر خىل روھ، بىر خىل ئىنتىلىش بولۇپ، كىشىلەر قەلبىنى مۇجەسسەملەش، مىللەتلەرنىڭ ئورتاق تەرەققىي قىلىپ ئالغا بېسىشىنى ئىلگىرى سۈرۈشتە مۇھىم رول ئوينايدۇ.

ئىچكىرىدە تۆت يىللىق ئوقۇغۇچىلىق ھاياتىمنى ئۆتكۈزگەن مەن ئۈچۈن ئېيتقاندا، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى تىلغا ئېلىنسا، ئالدى بىلەن بۇ تۆت يىلدا ماڭا ھەمراھ بولغان ئوقۇتقۇچى ۋە ساۋاقداشلىرىمنى ئەسكە ئالىمەن. مەن سىنىپتىكى بىردىنبىر شىنجاڭدىن كەلگەن ئاز سانلىق مىللەت ئوقۇغۇچى بولۇپ، كۆپچىلىك ماڭا تولىمۇ غەمخورلۇق ۋە دوستانە مۇئامىلە قىلاتتى. مەن ئۆزۈمنىڭ ئۇلارنىڭ شىنجاڭنى چۈشىنىشىدىكى بىر ئەينەك ئىكەنلىكىمنى بىلەتتىم، شۇڭا قىزىقىپ سورالغان تۈرلۈك سوئاللارنى ھەرقاچان سەۋرچانلىق بىلەن چۈشەندۈرەتتىم.

ئېسىمدە قېلىشىچە، بىر ساۋاقداشىم ئىزچىل شىنجاڭغا كېلىشنى ئويلىغان بولسىمۇ، ھەمراھ بولغۇدەك بىرسىنىڭ يوقلۇقىدىن بېشى قېتىپ يۈرگەن ئىكەن، شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە ساياھەت پىلانى تۈزۈپ، ئۇنىڭ تيانشاننىڭ جەنۇبى ـ شىمالىنى ساياھەت قىلىشىغا يول بويى ھەمراھ بولدۇم.

شىنجاڭنىڭ ئاجايىپ گۈزەل مەنزىرىلىرىنى سەيلە قىلىش بىلەن بىللە، بىز كىشىنىڭ ئىشتىھاسىنى قوزغايدىغان شىنجاڭنىڭ مەززىلىك تائاملىرىغا بىللە ئېغىز تەگدۇق، يەنە ھەرقايسى جايلاردىكى قىزغىن، مېھماندوست كىشىلەر بىلەن پىكىر ئالماشتۇرۇپ، شىنجاڭنىڭ ئادىمىيەت مۇھىتىنى ھېس قىلدۇق، چۈشەندۇق. ساۋاقداشىم شىنجاڭدا بىپايان كەڭ ئوتلاق ۋە ھەيۋەت بىلەن قەد كۆتۈرگەن تاغ تىزمىلىرىنىڭ بارلىقىغا، شۇنداقلا زامانىۋى پۇراقتا ئىگىز بىنالارنىڭ بارلىقىغا ھەيران قالدى، شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ بەزلىرىنىڭ پۇتۇڭخۇادا، بەزلىرىنىڭ ئاز سانلىق مىللەت تىلىدا سۆزلىشىپمۇ پىكىر ئالماشتۇرالايدىغانلىقىدىن تېخىمۇ ھەيران قالدى، بۇنىڭدىن تولىمۇ ئىپتىخارلاندىم. شۇنداق، مانا بۇ شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئىناق ئۆتۈۋاتقانلىقىنىڭ ئەڭ ياخشى مىسالى، گەرچە تىل ئوخشىمىسىمۇ، ئۆرپ ـ ئادەت ئوخشىمىسىمۇ، ئەمما گۈزەل يۇرت ـ ماكانىنى ئورتاق قۇرۇش قەلبى ئوخشاش. بۇ ئاجايىپ تۇپراقتا ھەر مىللەت خەلق يېڭى ئۇلۇغ سەھىپىلەرنى پۈتمەكتە. شۇ قېتىمقى ساياھەتتە، مېنىڭ ساۋاقداشىم بىلەن بولغان دوستلۇقۇم چوڭقۇرلاشقان، شۇنداقلا شىنجاڭنىڭ تەشۋىقاتچىسى بولۇش ئىشەنچىم تېخىمۇ ئاشقاندى.

تۆت يىللىق ئوقۇش ھاياتىم ئاللىبۇرۇن ئاخىرلاشتى، ئەمما مەن ساۋاقداشلىرىمغا ئىسمىنى ئۇيغۇرچە يېزىشنى ئۆگەتكەن چاغدىكى خۇشال كۈلكىلەرنى ئۇنتۇيالمايمەن، ھەر يىلدىكى روزا ھېيت، قۇربان ھېيتتا ئوقۇتقۇچى ۋە ساۋاقداشلىرىمنىڭ ماڭا چىن قەلبىدىن تىلىگەن تىلەكلىرىنى ئۇنتۇيالمايمەن، ئاغرىپ قالغان چاغلىرىمدا ياتاقداشلىرىمنىڭ سۇ ئېچكۈزۈپ دورا بەرگەنلىكىنى، ئىللىقلىق يەتكۈزگەنلىكىنى تېخىمۇ ئۇنتۇيالمايمەن. يىراقتىكى چوڭ شەھەردە مەن يالغۇز قالمىدىم، ناتونۇش شەھەرگە ئەمدىلا بارغان چاغدىكى تېڭىرقاش، يار ـ يۆلەكسىز قېلىش ھېسسىياتىم شۇنىڭدىن بېرى بىراقلا تۈگىدى، ماڭا ساۋاقداشلىرىم ھەمراھ بولدى، ئوقۇتقۇچىلىرىم غەمخورلۇق قىلدى، بۇنىڭ بىلەن مېنىڭ داشۆ ھاياتىم مەنىلىك، ئىللىق ئۆتتى. بۇ ئۆتكەن ئىشلار كۆز ئالدىمدىن كەتمەيدۇ، بۇلار مەن ئۈچۈن يالغۇز ئەسلىمىلا بولۇپ قالماي، تېخىمۇ مۇھىمى بىر خىل ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچ، بىر خىل تىرىشىپ كۈرەش قىلىش، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قوغداش، گۈزەل شىنجاڭ قۇرۇشتىكى ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچ.

داشۆنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، مەن يۇرتۇمغا قايتىپ كەلدىم. كەنتتە تۇرۇپ خىزمەت قىلغان ئاشۇ كۈنلەردە، مەن شۇنداق بىر داۋلىنى چوڭقۇر چۈشەندىم: پۇقرالارنىڭ ئەڭ ئارزۇ قىلىدىغىنى ئازغىنا بەخت، بۇ ئازغىنا بەختلەر مۇجەسسەملەنسە چەكسىز كۈچكە ئايلىنىدۇ.

بۇ يىللاردا دۆلەتنىڭ شىنجاڭغا غەمخورلۇق قىلىشى، ياردەم بېرىشىگە ئەگىشىپ، ھەر مىللەت ئاممىنىڭ تۇرمۇشى بارغانسېرى ياخشىلىنىپ، ئېرىشىش تۇيغۇسى، بەخت تۇيغۇسى تەبىئىي بارلىققا كەلدى. ھەر قېتىم زىيارەت قىلىشقا بېرىپ كەنت ئاھالىلىرىنىڭ چىرايىدىكى تەبەسسۇمنى كۆرگىنىمدە، كەنت ئاھالىلىرىنىڭ پارتىيە ۋە ھۆكۈمەتكە بولغان سەممىي رەھمىتىنى ئاڭلىغىنىمدا، ۋۇجۇدۇم قۇدرەتلىك ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچكە تولۇپ، كەنت ئاھالىلىرىگە ياخشى ئىش، ئەمەلىي ئىش قىلىپ بەردىم، ئۇلارنىڭ ئەمەلىي مەسىلىلىرىنى ھەل قىلىشىغا ياردەم بەردىم، ئەڭ كىچىك ئىشنىمۇ كۆڭۈل قويۇپ قىلدىم، كىچىك ئىشلاردىن باشلاپ قىلدىم.

كەنتنىڭ قاتنىشى بارغانسېرى قولايلاشتى، ئۆي ئەسلىھەلىرى بارغانسېرى ياخشىلاندى، كەنت ئاھالىلىرىنىڭ مەدەنىيەت تۇرمۇشىمۇ بارغانسېرى بېيىپ، تۇرمۇش سەۋىيەسى كۈندىن ـ كۈنگە ئۆستى. ئازغىنا كىچىك ئىشلار ئازغىنا بەخت ئېلىپ كەلدى، ۋاھالەنكى، ئازغىنا بەخت دەل گۈزەل يۇرت ـ ماكان قۇرۇشتىكى ئەڭ چوڭ كۈچتۇر.

بۇ يىل جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 70 يىللىقى، ھەربىر ئىللىق تۇپراقتا بەخت نامايان بولماقتا. 70 يىل، ئىنسانىيەتنىڭ ئۇزاق تارىخىدىكى تولىمۇ قىسقا ۋاقىت، ئۇلۇغ ۋەتىنىمىزدە مۇشۇ قىسقىغىنا 70 يىلدا ئالەمشۇمۇل ئۆزگىرىشلەر بارلىققا كەلدى. ۋەتىنىمىزنىڭ چېگرا رايونىدا ياشاۋاتقان بىزمۇ ۋەتىنىمىزنىڭ كۈندىن ـ كۈنگە قۇدرەت تېپىشىنىڭ بىزنىڭ تۇرمۇشىمىزغا ئېلىپ كەلگەن ئۆزگىرىشلىرىنى ھېس قىلىۋاتىمىز. شىنجاڭنىڭ بۈگۈنكىدەك مۇشۇنداق مىللەتلەر ئىتتىپاق، جەمئىيەت مۇقىم، ئىقتىساد گۈللەنگەن تەرەققىيات نەتىجىلىرىگە ئىگە بولۇشى پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ سەممىي غەمخورلۇقى، پۈتۈن مەملىكەتتىكى ھەرقايسى جايلارنىڭ زور كۈچ بىلەن ياردەم بېرىشى، شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت كادىرلار، ئاممىنىڭ جاسارەت بىلەن كۈرەش قىلىشىنىڭ نەتىجىسىدۇر. بىز ئەڭ ئەمەلىي ھەرىكىتىمىز بىلەن مىللەتلەر ئارىسىدىكى ئىتتىپاقلىق ۋە دوستلۇقنى ئىلگىرى سۈرۈپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۆز قارىچۇقىمىزنى ئاسرىغاندەك ئاسراپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى ھاياتىمىزنى قەدىرلىگەندەك قەدىرلەپ، مىللىي بۆلگۈنچى كۈچلەرگە قارشى باتۇرلۇق بىلەن كۈرەش قىلىپ، دىنىي ئەسەبىيلىك ئىدىيەسىنىڭ سىڭدۈرمىچىلىكىگە قەتئىي قارشى تۇرۇشىمىز كېرەك. بىز ئىشنى ئەتراپىمىزدىكى كىچىك ئىشلاردىن باشلاپ قىلىپ، تىرىشىپ مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنىڭ نەمۇنىچىلىرىدىن بولۇپ، ئاكتىپ، تەشەببۇسكارلىق بىلەن مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىغا كۈچ قوشۇشىمىز كېرەك؛ ئىشنى ئەتراپىمىزدىكى كىچىك ئىشلاردىن باشلاپ قىلىپ، ئۆز خىزمەت ئورنىمىزدا جاپاغا چىداپ كۈرەش قىلىپ، جۇڭخۇا مىللىتىنىڭ ئۇلۇغ گۈللىنىشىدىن ئىبارەت جۇڭگو ئارزۇسىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئۆز كۈچىمىزنى قوشۇشىمىز كېرەك.

مىللەتنىڭ گۈللىنىشى ئۈچۈن · قەھرىمانلار، قۇربانلار شەجەرىسى

ما جەنشەن:

دۆلەتنىڭ ئىززەت ـ ھۆرمىتى، مىللەتنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن

شىنخۇا ئاگېنتلىقى، چاڭچۈن، 6 ـ ئاينىڭ 6 ـ كۈنى تېلېگراممىسى (مۇخبىر شۇ چېنفېڭ) جىلىن ئۆلكىسى گۇڭجۇلىڭ شەھىرى بولىچېڭزى بازىرى جۇڭشىڭ كەنتىگە كەلگىنىمىزدە، كەنت يولىنىڭ ئىككى تەرىپىنىڭ يېشىللىققا پۈركەلگەنلىكىنى، يولنىڭ پاكىز، رەتلىك ئىكەنلىكىنى كۆرىسىز، بۇ يەر ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇش قەھرىمانى ما جەنشەن تۇغۇلغان جاي. كەنت بېشىدىكى سېمونت يول بويىغا بىر ئابىدە تىكلەنگەن بولۇپ، ما جەنشەننىڭ ھاياتى ئىش ئىزلىرى خاتىرىلەنگەن. بىر نەچچە يىل ئىلگىرى، بېيغان كەنت ئاھالىلىرى يەرلىك ھۆكۈمەت بىلەن بىرلىكتە مەبلەغ غەملەپ، 8.3 كىلومېتىر كېلىدىغان كەنت يولىنى ياسىدى ھەم بۇ يولغا جياڭجۈن يولى دەپ نام بېرىپ، ما جەنشەننىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىك روھىنى خاتىرىلىدى.

ما جەنشەننىڭ سۈرىتى (ماتېرىيال سۈرەت).
□ شىنخۇا ئاگېنتلىقى تارقاتقان

ما جەنشەن، 1885 ـ يىلى جىلىن خۇەيدېدا تۇغۇلغان. 1907 ـ يىلى ما جەنشەن فېڭجۈن ئارمىيەسىنىڭ 6 ـ ئاتلىق لوسىگە كىرگەن، باتۇرلۇق بىلەن جەڭ قىلغاچقا، 1929 ـ يىلى جاڭ شۆلياڭ تەرىپىدىن خېيلۇڭجياڭ ئۆلكىلىك ئاتلىق ئەسكەرلەر قىسمىنىڭ باش قوماندانلىقىغا تەيىنلەنگەن، 1930 ـ يىلى خېيخې جىڭبېيىنىڭ سەلكىلىقىغا تەيىنلەنگەن.

18 ـ سېنتەبىر ۋەقەسى پارتلىغاندىن كېيىن، ما جەنشەن خەتەرلىك ئەھۋالدا بۇيرۇق بويىچە خېيلۇڭجياڭ ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ مۇۋەققەت رەئىسلىكىگە، قوشۇمچە ھەربىي ئىشلار باش قوماندانلىقىغا تەيىنلەنگەن. ئۇ مۇنداق دېگەن: «مەن ما جەنشەننىڭ ئۆلكىگە كېلىشىم تەييارغا ھەييار بولۇش، كۈن ئۆتكۈزۈۋېلىش ئۈچۈن ئەمەس. مەسئۇلىيەتنى زىممەمگە ئېلىش مۇقەددەس بۇرچۇم، مەيلى قانچىلىك زور قىيىنچىلىق بولسۇن، مەن ما جەنشەن جەزمەن دۆلەتنىڭ ئىززەت ـ ھۆرمىتى، مىللەتنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ياپونىيە بىلەن جان تىكىپ ئېلىشىمەن».

ياپونىيە ئارمىيەسى نېنجياڭ دەرياسى چوڭ كۆۋرۈكىدىن ئۆتۈپ، شىمالغا يۈرۈش قىلىپ ئەينى چاغدىكى خېيلۇڭجياڭ ئۆلكىسىنىڭ مەركىزى چىچىخارغا بېسىپ كىرىپ، يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ پۈتۈن ئۆلكىنى بېسىۋالماقچى بولغان. دۈشمەن ئارمىيەسىنىڭ كۆۋرۈكتىن ئۆتۈشىنى توسۇش ئۈچۈن، ما جەنشەن تۇرۇشلۇق قىسمىنى ئەۋەتىپ نېنجياڭ كۆۋرۈكىنىڭ كۆۋرۈك يۈزىنى كۆيدۈرۈۋەتكەن ھەم ئۈچ كۆۋرۈك سۇ گۈگۈرچىنى بۇزۇۋەتكەن. ياپونىيە ئارمىيەسى ئايروپىلان، زەمبىرەك ۋە برونېۋىكنىڭ ھىمايىسىدە 4000دىن ئارتۇق ئەسكەر چىقىرىپ، نېنجياڭ دەرياسى چوڭ كۆۋرۈكىگە ھۇجۇم قوزغىغان. جۇڭگونىڭ بۇ يەرنى قوغداۋاتقان ئارمىيەسى جاسارەت بىلەن قايتۇرما زەربە بەرگەن، جياڭچياۋ جەڭگى رەسمىي باشلانغان.

جۇڭگو ئارمىيەسى نېنجياڭ دەرياسى چوڭ كۆۋرۈكى ھەم ئۇنىڭ ئەتراپىدا ياپونىيە ئارمىيەسىگە قارشى جان تىكىپ ئېلىشقان. ما جەنشەن ئەسكەر يېتەكلەپ، ئۆزى ئالدىنقى سەپكە بېرىپ قوماندانلىق قىلىپ، دۈشمەننىڭ ھەر قېتىملىق ھۇجۇمىنى چېكىندۈرگەن. بۇ قېتىمقى ئۇرۇشتا ياپونىيە ئارمىيەسى جەمئىي 1000دىن ئارتۇق ئەسكىرىدىن ئايرىلغان، 18 ـ سېنتەبىر ۋەقەسىدىن بۇيان تۇنجى قېتىم زور ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغان.

جياڭچياۋ ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشى ياپونىيەنىڭ تاجاۋۇزچىلىقىغا قوراللىق قارشى تۇرۇشنىڭ تۇنجى پاي ئوقىنى ئېتىپ، پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىك قىزغىنلىقىنى قوزغىغان. جياڭچياۋ ما جەنشەننىڭ «دۆلەتنىڭ ئىززەت ـ ھۆرمىتى، مىللەتنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن» دېگەن روھى، جاسارەت بىلەن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەم تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەن دۈشمەننى ئېغىر مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىتىشتەك باتۇرانە ھەرىكىتى جۇڭگونىڭ ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى تۇرۇش ھەرىكىتىنىڭ يۇقىرى پەللىگە كۆتۈرۈلۈشىگە ئىنتايىن زور تۈرتكە بولغان.

پۈتۈن مەملىكەت بويىچە ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى ئۇرۇش پارتلىغاندىن كېيىن، ما جەنشەن شەرقىي شىمالدىكى ئىلگىرىلىگۈچى ئارمىيەنىڭ باش سىلىڭلىقىغا تەيىنلىنىپ، ئاتلىق خىل قوشۇن تەشكىللەپ، غەربىي شىمال چېگرا مەيدانىدا شىددەتلىك جەڭ قىلىپ، ياپونىيە ئارمىيەسىگە قارشى جاپالىق ئۇرۇش قىلغان. غەربىي شىمال چېگرا مەيدانىدا ما جەنشەن باشچىلىقىدىكى شەرقىي شىمال ئىلگىرىلىگۈچى ئارمىيەسى باشتىن ـ ئاخىر 8 ـ ئارمىيە بىلەن ھەمكارلىشىپ جەڭ قىلغان. ئىلگىرىلىگۈچى ئارمىيە ئۈنۈملۈك مۇداپىئە كۆرۈپ ۋە پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ تەشەببۇسكارلىق بىلەن ھۇجۇمغا ئۆتۈپ، دۈشمەننى باشتىن ـ ئاخىر خۇاڭخې دەرياسىدىن بىر قەدەممۇ ئۆتكۈزمەي، چوڭ غەربىي شىمال ۋە شەنشى، گەنسۇ، نىڭشيانى قوغداش ئۈچۈن غايەت زور تۆھپە قوشقان.

ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى تۇرۇش ئۇرۇشى غەلىبە قىلغاندىن كېيىن، ما جەنشەن ئىچكى ئۇرۇشقا قارشى تۇرۇپ، بېيپىڭدا تۇرۇپ، كېسەلنى باھانە قىلىپ شەرقىي شىمالغا بېرىشنى كېچىكتۈرۈپ، شەرقىي شىمال ئامانلىق قوغداش مۇئاۋىن سىلىڭلىق ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالمىغان. 1948 ـ يىلى ما جەنشەن كېسەل تېنىنى سۆرەپ پائال ھەرىكەتلىنىپ، جياڭجۈن دېڭ باۋشەن قاتارلىقلار بىلەن بىللە فۇ زوييى ھەم ئۇنىڭ قول ئاستىدىكىلەرنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسىنىڭ بېيپىڭنى تىنچ يول بىلەن ئازاد قىلىش شەرتىنى قوبۇل قىلىشىغا ھەم ھەقىقەتكە قايتقانلىقىنى جاكارلىشىغا ھەيدەكچىلىك قىلىپ، بېيپىڭنىڭ تىنچ يول بىلەن ئازاد قىلىنىشىغا مۇھىم تۆھپە قوشقان.

1950 ـ يىلى 11 ـ ئاينىڭ 29 ـ كۈنى، ما جەنشەن كېسەل سەۋەبىدىن 65 يېشىدا بېيجىڭدا ۋاپات بولغان، ۋاپات بولۇش ئالدىدا پەرزەنتلىرىگە مۇنداق ۋەسىيەت قالدۇرغان: «مەن جۇڭگودا ماۋ جۇشى ۋە كوممۇنىستىك پارتىيەنىڭ رەھبەرلىكىدە، پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنىڭ ئازادلىققا ئېرىشكەنلىكىنى، يېڭى دېموكراتىزمنىڭ ئوڭۇشلۇق يولغا قويۇلغانلىقىنى، ھەممەيلەننىڭ خاتىرجەم ياشاۋاتقانلىقىنى، خۇشال ـ خۇرام ئىشلەۋاتقانلىقىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم. ھاياتىمدا غايەمدىكىدەك يېڭىچە دۆلەت قۇرۇلدى. مەن ئالەمدىن ئۆتسەممۇ ئۇ دۇنيادا خاتىرجەم ياتىمەن. مەن پەرزەنتلىرىمگە چوقۇم ۋەسىيىتىمگە ئەمەل قىلىپ، خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ دانا رەھبەرلىكىدە، سەممىمىيلىك بىلەن جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرۇلۇشى ئۈچۈن تىرىشىپ ئاداققىچە كۈرەش قىلىشنى، ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەپ، ئىش قىلغاندا باشقىلارنى كۆزلەشنى، قىلچە بوشاپ قالماسلىقنى تاپىلايمەن».

ئادرېس: ئۈرۈمچى شەھىرى ياڭزىجياڭ كوچىسى 1 ـ نومۇر. ئېلان باشقارمىسى: 5850783، تارقىتىش مەركىزى: 5859769، تېلېگراف نومۇرى: 5028. پوچتا نومۇرى: 830051. گېزىتنىڭ يىللىق باھاسى: 336 يۈەن، ئايلىق باھاسى: 28 يۈەن، پارچە باھاسى: بىر يۈەن (گېزىتنىڭ تىزىملاش نومۇرى: 102)